Ruim baan voor het Liberalisme
toespraak door Dr. G. Zoutendijk,
voorzitter van de Eerste Kamer fractie,
op de Algemene Vergadering van de V.V.D, 23 mei 1981

Na de uitstekende samenvatting van Koos Rietkerk van wat er in deze kabinetsperiode is gebeurd en in navolging van Jan Kamminga gisterenavond, zou ik enige ogenblikken willen stilstaan bij wat ons in de toekomst, te wachten staat. Die toekomst zal in nog sterkere mate dan nu het geval is werden beheerst 'door wetenschap en technologie. Nieuwe ontwikkelingen dienen zich aan, zoals de micro-elektronica en verdere informatietechnologie, de DNA technologie, de ruimtetechnologie, de kabeltechnologie en het diepzee-onderzoek. Vele maatschappelijke knelpunten zoals de milieuproblematiek en de energie- en grondstoffenschaarste zijn eerder een gevolg van te weinig dan van te veel technologie en zijn in principe oplosbaar als wij maar willen en er naar handelen. Het is daarom zo merkwaardig dat zich progressief noemende partijen, die hun mond vol hebben van een schoon milieu en schone energie zich veelal verzetten tegen da ontwikkeling van nieuwe technologieën, die direct of indirect tot die doelstellingen zouden kunnen bijdragen: Progressiviteit schijnt in dit land gelijk te staan met het tegenhouden van vooruitgang. Net zal uit moeten zijn mat de anti-technologiehouding van vele linkse groeperingen. Er zal een eind moeten komen aan de situatie dat nieuwe 'arbeidsplaatsen ten gevolge van nieuwe technologieën voornamelijk buiten ons land ontstaan, waardoor ons land te sterk te lijden krijgt van de nadelige gevolgen voor de werkgelegenheid! Het door dit kabinet gestarte innovatiebeleid zal versterkt moeten worden voortgezet.'

Historisch gezien is het liberalisme de politieke vertaling van het streven naar grotere vrijheid dat mede door de ontwikkeling van wetenschap en techniek mogelijk is geworden.

Wij hebben de technologische ontwikkeling altijd positief bejegend, al hebben wij zeker niet de ogen gesloten voor de nadelige effecten. Integendeel, zowel in rapporten van de Teldersstichting als in diverse andere geschriften en redevoeringen hebben wij aandacht geschonken aan ongewenste neveneffecten en maatregelen gesuggereerd om daar het hoofd aan te bieden. Uitgangspunt van onze stellingname is daarbij dat het niet de

overheid moet zijn, die tot in alle details zou moeten aangeven wat wel en wat niet zou mogen gebeuren.
Eenvoudig omdat de overheid dat niet kan en ook niet moet willen kunnen. Het moeten vrije mensen zijn, die binnen het door de overheid aangegeven kader de gelegenheid moeten hebben hun creativiteit en inventiviteit aan te wenden en die daartoe uitgedaagd moeten worden, financieel of anderszins, zodat ze bereid zijn zich optimaal in te zetten.
Naar onze overtuiging, biedt alleen een dergelijke maatschappijvorm van vrije mensen mogelijkheden tot een verdere verhoging van welvaart en welzijn.
Hat zullen immers primair de zwakkeren in de samenleving zijn, die het slachtoffer zuilen worden van maatregelen, die het voor de sterkeren bijkans onmogelijk, althans onaantrekkelijk maken, om nog hun best te doen. Daarom moeten de ondernemers de kans krijgen, zodat zij in staat zijn risico's te nemen.
Want zonder risico's geen successen. En Albeda citerend: werkgelegenheid is het bijprodukt van succesvol ondernemen er. daarvoor is vrijheid nodig.
Je kunt nu eenmaal, om VNO voorzitter van Veen na te spreken, niet ondernemen met op ja ene knie een ambtenaar en op je andere knie een vakbondsman. Democratische dwang als alternatief van het marktmechanisme, zoals door Prof. v.d. Doel voorgestaan, zal in de praktijk verworden tot ambtelijke dictatuur, bureaucratie en willekeur. Wij passen daarvoor.
Natuurlijk zijn ook wij van mening dat de zwakkeren in de samenleving, en daar horen naar onze mening ook vele kleine zelfstandigen bij, geholpen moeten worden en recht hebben op een menswaardig bestaan. Wij achten een goed systeem van sociale zekerheid van grote betekenis maar hebben bezwaar tegen een stelsel dat zozeer is uitgedijd, tot zoveel oneigenlijk gebruik leidt en dat velen de lust tot werken

blijkbaar 20 ontneemt dat de economie het niet meer kan dragen.
Een dergelijk stelsel is rijn doel voorbijgeschoten en kan en mag daarom niet gehandhaafd blijven, niet in de laatste plaats in het belang van diegenen die een uitkering werkelijk nodig hebben.
Er wordt wel gesteld dat wij snel op weg zijn naar een informatie- maatschappij, waarmee dan wordt bedoeld dat het grootste deel van de mensalijke arbeid zou gaan bestaan uit het verzamelen, verwerken en verspreiden van informatie. Goede informatie is essentieel voor de besluitvorming en de controle daarop. Informatieverzorging heeft

dan ook te maken met het wezen van ons democratisch stelsel. Vrije mensen willen kunnen meepraten, meedenken en meebeslissen over zaken waar zij zelf bij betrokken zijn, een typisch liberale gedachte waar wij van harte achterstaan, mits dit niet ten koste gaat van de kwaliteit of de snelheid van de besluitvorming. Door in het onderwijs de jongeren meer dan nu het geval is te leren hoe zij met informatie moeten omgaan, hoe en waar zij informatie kunnen vinden en -welke methoden en technieken daarbij ter beschikking staan, wordt het geleidelijk mogelijk zinvolle democratisering van besluitvorming mogelijk te maken, omdat men dan da mogelijkheden heeft om zich het daarvoor vereiste kennis- en Informatieniveau eigen te maken. Het siert dit kabinet dat het een aanvang heeft gemaakt met het van de grond tillen van een alomvattend informatiebeleid. Belangrijke doelstellingen van een dergelijk beleid moeten zijn dat toepassing van de nieuwe technologie zal bijdragen tot humanisering van da arbeid en tot een verdere verkleining van machtsverschillen, hetgeen belangrijke liberale idealen zijn. Op die manier kan niet alleen de arbeidsvreugde worden verhoogd, maar kunnen ook onze democratie en rechtsstaat worden versterkt. De anti-technologie- houding van sommige linkse radicalen kan ontaarden in een anti- democratie houding. De voorbeelden daarvan zijn helaas al voorhanden. Liberalen daarentegen wensen de nieuwe technologie te gebruiken om da democratie te versterken! Met genoegen heb ik ook gelezen dat Staatssecretaris Smit-Kroes enige dagen geleden heeft besloten een onderzoek te doen instellen naar de wenselijkheid van het doorbreken van het PTT-monopolie bij het gegevenstransport.

Alleen gezonde concurrentie kan er immers toe leiden dat het huwelijk van telecommunicatie en automatische informatieverwerking zal leiden tot nieuwe produkties en diensten in ons land met de daarbij horende hoogwaardige werkgelegenheid.
Je hoort soms wel beweren dat de ontwikkeling van wetenschap en technologie automatisch zal leiden tot een steeds groeiende overheidsinvloed, omdat beslissingen te gecompliceerd en te verreikend zouden worden om aan de particuliere sector over te laten. Ik ontken dit. Het gaat erom hoe wij de nieuwe technologieën wensen te gebruiken. Wensen wij een maatschappij met een steeds grotere staatsinvloed, waarbij de mens tenslotte ondergeschikt wordt aan een star, bureaucratisch systeem of wensen wij daarentegen de technologie aan te wenden om de mens meer vrij te maken, vrij van geestdodende arbeid, met minder machtsverschillen, met minder verschillen in kennis-

en informatieniveau, met meer mogelijkheden om zelf zijn of haar lot te bepalen. Zowel .het een als het ander is mogelijk. Daarom is het zo belangrijk dat het liberalisme verder veld wint en dat wij liberalen in staat gesteld worden verder vorm te gaven aan een samenleving, zoals ons die voor ogen staat waarin mensen in vrijheid en individuele verantwoordelijkheid en verdraagzaam ten opzichte van elkaar leven en werken, daarbij geholpen door een aan de mens zelf en niet aan de collectiviteit dienstbaar gemaakte technologie.

Voor een dergelijke samenleving willen wij vechten.

Waar het omgaat bij deze verkiezingen, is dat de machtsverhoudingen niet verder in de richting van overheid en vakbeweging verschoven worden, maar dat het individu meer ruimte krijgt. Daarvoor wil de V.V.D. pal staan.